

جشنِ بهمن‌گان

جشن‌های ایران زمین

ویسپوبیش، سال ۱، شماره ۸

نفیسه دستورانی (تیروژ)

تصویر ساخته شده توسط AI، برای جشن بهمن‌گان در آتلیه ویسپوبیش

فرخس باد و خداوندش فرخنده گناد عید فرخنده و بهمنجنه و بهمن ماه (فرخی سیستانی)

شاعرانی چون فرخی و منوچهری و...
اخباری از بهمنگان و آیینهای آن به ما
رسیده است.

آیینهای بهمنگان:

برخی از آداب و رسوم بهمنگان در گذر
سالهای تسلط مغولان بر ایران از میان
رفته و امروزه تنها اخباری پراکنده از آن
در دست مانده است، نظیر آنچه
جاماسب، وزیر خردمند شاه گشتاسب
کیانی و داماد آشو زرتشت انجام
می‌داده است. چنانکه ابوریحان بیرونی
در اثر مشهورش «آثارالباقیه» (ترجمه
اکبر دانا سرشت - ص ۳۵۰) نوشته:
«روز دوم آن روز بهمن عید است که
برای توافق دو نام، آن را بهمنجه
نامیده‌اند... و مردم فارس در دیگ‌هایی
از جمیع دانه‌های ماکول [خوراکی] با
گوشت، غذایی می‌پزند و آن را با شیر
خالص می‌خورند و می‌گویند که حافظه
را این غذا زیاد می‌کند؛ و این روز را در
چیدن گیاهان و کنار رودخانه‌ها و
جوی‌ها و روغن‌گرفتن و تهیه بخور و
سوزاندنی‌ها خاصیتی مخصوص است،

و بر این گمان‌اند
که جاماسب، وزیر
گشتاسب این
کارها را در این روز
انجام می‌داد و
سود این اشیاء در
این روز بیشتر از
دیگر روزها است.»

بهمنگان یکی از زیباترین جشن‌های
تقویمی ایران باستان است که در تاریخ
۲ بهمن هر سال برگزار می‌شود. این
جشن، بزرگداشت امشاسپند بهمن،
فرشته‌ی ویژه‌ی خداوند است که
نامش در اوستا به صورت "وهُومَن" به
معنای «منش نیک» آمده است.

بهمن، نخستین امشاسپند و نخستین
آفریده‌ی اهورامزداست و نمادِ خرد
ایزدی می‌باشد و همچنین ناظر بر روان
و اندیشه و گفتار مردمان است.

گویند که وُهومَن، زرتشت را هنگام
تولد نگهبانی کرد و بشارت پیامبری را
نیز او به زرتشت رساند. همچنین
وُهومَن به همراه فرشته‌ی اردیبهشت،
هم‌سخن زرتشت بود و پیام‌های خدا را
به وی می‌رساند.

دشمنان وُهومَن در دنیای دیوان، ایشمه
(دیو خشم)، آز (دیو بداندیشی و طمع)
و بزرگ‌ترین دیو اهریمنی یعنی اکومَن
(دیو بدمَنشی) هستند.

تاریخچه بهمنگان:

طبق تقویم باستانی ایران، در روزهایی
که نام روز و ماه یکی بود، جشن‌های
ماهانه برپا می‌شد. بر همین اساس،
در بهمن روز از بهمن ماه، جشن بهمن-
گان مرسوم بود که تا پیش از حمله‌ی
مغول به ایران، به‌ویژه در میان
زرتشتیان جایگاهی ویژه داشت.
همچنین به لطفِ قلم تاریخ‌نگارانی
نظیر اسدی‌توسی و ابوریحان بیرونی و

روز ۲۶ دی ماه (تاریخ زرتشتی جشن بهمن‌گان) را به عنوان روز حمایت از حیوانات اعلام کرده است.

از دیگر آیین‌های بهمن‌گان نیز می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

✿ پوشیدن لباس سپید

✿ دیدار با اقوام و آشنایان با تقدیم گل یاس (یاس سپید و یاسمن را گل بهمن می‌دانند و رنگ سپید را رنگ او)

✿ گرد آمدن در آتشکده‌ها یا مکان‌های معنوی

✿ دعا برای پدیدار شدن اندیشه و خرد در بینش انسان‌ها

✿ جشن و سرور و شادی

✿ حضور در دربار شاهان و امیران

✿ پختن آش و غذاهای گیاهی

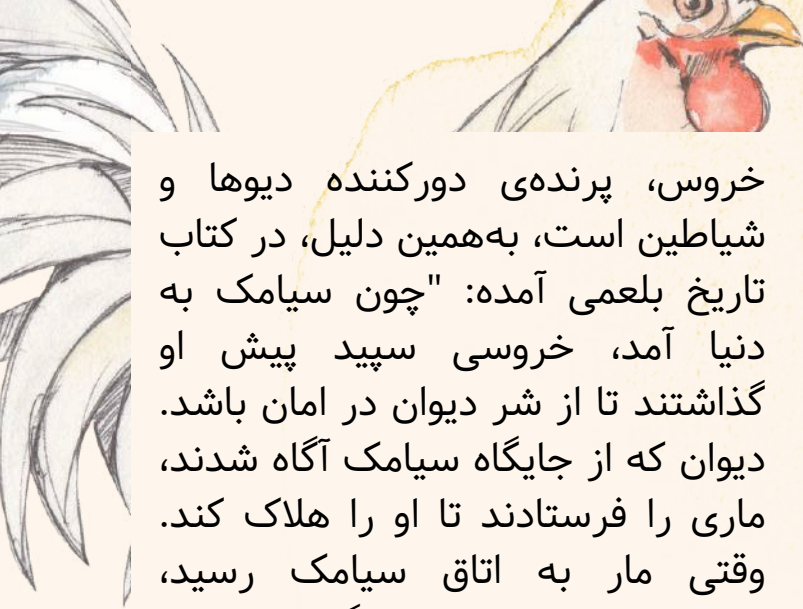
از سوی دیگر، برخی گفته‌اند که مهم‌ترین آیین این جشن، منع از کشتن حیواناتِ سودمند و خوردن گوشت آن‌ها بوده زیرا وُهومَن نگاهبان جانوران و چارپایان سودمند بوده است. بنابراین بهمن‌گان را که بزرگداشت این فرشته است، یکی از "روزهای نَبْر" می‌خوانند که در آن باید از آسیب زدن به حیوانات خودداری کرد.

این نگاه، ضمن آنکه نشان می‌دهد ایرانیان عموماً حامی طبیعت و حیوانات بوده‌اند، می‌تواند مناسبتی ویژه برای حامیان حیوانات و محیط زیست نیز دانسته شود. به همین دلیل، انجمن حمایت از حیوانات ایران،

تصویر ساخته شده توسط AI، برای جشن بهمن‌گان در آتلیه ویسپویش

خروس، پرنده‌ی دورکننده دیوها و شیاطین است، به همین دلیل، در کتاب تاریخ بلعمی آمده: "چون سیامک به دنیا آمد، خروسی سپید پیش او گذاشتند تا از شر دیوان در امان باشد. دیوان که از جایگاه سیامک آگاه شدند، ماری را فرستادند تا او را هلاک کند. وقتی مار به اتاق سیامک رسید، خروس باخبر شد و بانگ زد. مادر سیامک وقتی بانگ بی وقت خروس را شنید دانست مشکلی پیش آمده. به اتاق سیامک رفت و مار را بدید و بکشت."

ارتباط خروس سپید با فرشته‌ی بهمن نیز از آنجاست که خروس سپید حیوانِ نمادین فرشته‌ی سروش است. چون سروش یاری‌گر وُهومن است، پرنده‌ی او نیز یاور و همراه امشاسپند وُهومن دانسته شده است.

جشن بهمن‌جَنه چیست؟

بهمن‌جَنه نام دیگر بهمن‌گان است و جشنی مستقل نیست. "بهمن" به معنای "اندیشه نیک" و "جَنه" به معنای "چیدن گل" است و بهمن‌جَنه نام گیاهی‌ست که در روز بهمن‌گان می‌خورده و معتقد بوده‌اند که حافظه را افزایش می‌بخشد.

وُهومن فرشته‌ی منش نیک و خرد است، به همین دلیل در این روز با پرهیز از خوردن گوشت، افزون بر احترام به جانداران، لزوم حفظ تعادل در زندگی را که یکی از مهم‌ترین اصول خردورزی است، یادآور می‌شود. به امید

از دیگر آیین‌های نیکوی بهمن‌گان آن بود که ایرانیان در این روز به کوه و دشت می‌رفتند و گیاهان خوشبو و مفید جمع می‌کردند. سپس آن‌ها را به خانه می‌آوردند و از آنها روغن و شیره می‌ساختند یا از سوزاندن گیاهان خوشبو مانند مُورد یا چوب‌های مختلف برای خوشبو کردن خانه بهره می‌بردند.

روزهای نَبَر چیست؟

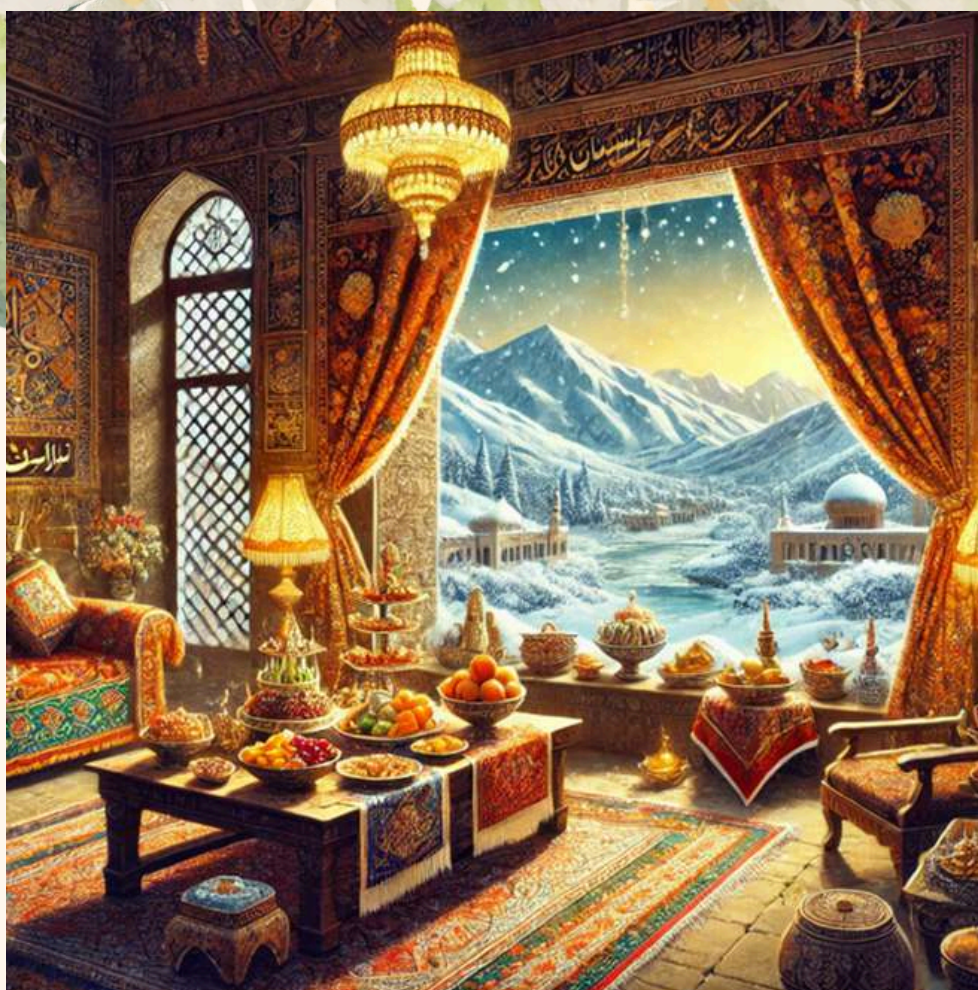
در تقویم باستانی ایران، چهار روز در هر ماه، به نام‌های وَهمن (بهمن)، گوش، رام و ماه، به عنوان روزهای نَبَر شناخته می‌شوند و این به نوعی «روزه» یا پرهیز خوراکی در دیانت زرتشت محسوب می‌شود. به این معنا که در این روزها کشتن حیوانات اهلی (نظیر گاو و گوسفند و...) و خوردن گوشت آن‌ها ممنوع بوده گرچه لازم به ذکر است که ماهی‌ها در دسته این حیوانات اهلی قرار نمی‌گیرند و ماهیگیری در این روزها منعی ندارد.

خروس سپید در کنار وُهومن، نماد چیست؟

خروس (به ویژه خروس سپید) که نامش از مصدر "خَرئوس" (kharaos) به معنای خروشدن گرفته شده در فرهنگ باستانی ایران، جایگاه ویژه‌ای دارد. خروس پاسبان شب است و چون سپیده‌ی صبح می‌رسد با "بوشاسپ"، دیو خواب و تنبلی، مبارزه می‌کند و با آوای خویش، کسالت را از مردم دور می‌کند.

تصویر ساخته شده توسط AI، برای جشن بهمن‌گان در آتلیه ویسپوبیش

ماهیناه‌اش، می‌توانید به صفحه اینستاگرام آن مراجعه بفرمایید: iranbytirozh@

روزی که ما انسان‌ها در زندگی و خوراک و ارتباط با حیوانات و محیط زیست، اصل میانه‌روی را رعایت کنیم.

به امید دیدار همه‌ی ایران‌دوستان و علاقه‌مندان در جشن‌های فرهنگی پیش‌رو...

پایان‌بندی:

برای ارتباط با گروه «تیروژ» که برگزارکننده‌ی جشن‌های کهن ایرانی در زمان ماست و اطلاع از برنامه‌های